

M O W A

Jaśnie Wielmożnego

STROYNOWSKIEGO

PODKOMORZEGO BUSKIEGO

KAWALERA ORDERU S. STANISŁAWA,

POŚŁA WOŁYŃSKIEGO

Roku 1789. dnia 28. Maja na Sejmie

M I A N A.

O pewności ustanowionych podatkow, yo sposobie iak na daley maig bydż stanowione.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE MOY MIŁOSCIWY!

PRZESWIETNE RZECZYPOSOŁITEY STANY.

Doszliśmy teraz istotnie zamierzoney mety w układzie ustanowioney ofiary dziesiątego grosza z Dobr Ziemijskich. Dzieło to, już dla wiadomości Obywatelów, już dla tego, aby założony odbierało skutek, rozsyłać po Prowincyach zalecamy, chętnie każdy uymie z części majątku, na wystawienie mocy Kraiowey, wiedząc, że taki udział zabezpieczy mu jego całość i swobody.

Bywał Narod Polski świetny i od Sąsiadów poważany, utrzymywał się w takowey postaci, do końca przeszłego wieku. Bohatrowie Tron posiadający, znajdując w Polakach ducha, równego swoim chęciom i wielkości, rozszerzali jego sławę. Zdawało się! że z życiem Jana III. niknęło to męstwo i potęga Kraiu, przez które on, wielkim okazał się pod Widniem. Dla niedostarczany płacy na Woysko, zwinięte potym jego Chorągwie w Roku 1717. dokonało słabości dotąd nas pogrążającej!

Wtenczas, kiedy cała Europa wzięła nową politykę utrzymywania li-
cznego Woyska, należało i Nam do niej nayspieszniey przybliżyć się; Jeden
ten sposob, mógł Nas powrócić do rządu równości innych Potencyi; ale trze-
ba było tyle czasu i kłesk, ileśmy, ich ponieśli, aby odważnie przedsięwzięć
ten tor, który szczęśliwie dopełniamy.

Mieśmiertelna chwała, szanowne Imie STANISŁAWA AUGUSTA
sprawiedliwie okrywać będzie, że Wasza KROLEWSKA Mość w szczęśliwych
okolicznościach Seym terazniejszy złożywszy, znając dobrą skłonność Narodu,
któremu łaskawie Panujesz, dla doprowadzenia Go do pewnego szczęścia, do
związku Konfederacyi wezwać Nas raczyłeś. Od Tronu sam nayspierwszy te
podałeś Propozycye: aby Woysko i na utrzymanie jego Podatki ustanowić.
Ty Nayaśnieyszy PANIE, materią tę naysprzedzey dokończyć, naysilniey, i
naystroskliwiey starałeś się, słusznie więc Narod Tobie nayspierwszą wdzięczność
zostanie winien.

Wińszuję Wam Prześwietne STANY tego pomyslnego, a już w Prawo
obróconego końca. Winienem tu uwielbiać wielkich Mężów styr w obradach
Naszych trzymających JW. i JO. Marszałków, którzy tak pięknego i pożytecznego
zamiaru byli dowodzcami. Nie można naliczyć zabiegów i trudów Waszych;
Dyaryusz tego Seymu stanie się sławą Waszey nayspożądańszą Historią, w której
Potomność mądrym staraniom dziwić się, i gorliwość cnot Waszych uwiel-
biać będzie.

Dzieło, które Tron i Narod podległy Waszey KROLEWSKIEY Mo-
ści czyni poważnym w Europie, które każdemu w szczególności Obywatelowi
staie się rękomyją jego wolności i bezpieczeństwa, że chcecie Nayaśnieysze
STANY mieć nayswalszym, samo brzmienie Prawa o tym zapewnia, gdy ofia-
rę dziesiątego grosza na Woysko, wieczną ustanowiliście. Lecz czas, w bie-
gu którego wydarzać się zwykły różne okoliczności, częstokroć nayslepsze rze-
czy niszczy lub przewraca! Może kiedy, cudza zawiść, przemoc, albo intry-
ga Podatki terazniejsze, zamiast na Woysko, obrócić zechce na co innego.
Może, miasto ofiary, która teraz dobrowolną stała się, uczynić nowe nakła-
dy na Dobra Ziemskie, a to nie w tym celu, iak się dziś dzieie na wzmo-
cnienie siły Kraiowey, ale prywatnego zysku. Tym łatwieysza do dopełnienia
tego byłaby zrzeczność, że mając gotową z całego Kraiu przed oczyma intra-
tę, tylko grosz iaki opłaty podwyższonoby, a Obywatele iużby zostali ucie-
miężeni.

Przykro jest Nayaśnieysze STANY, wystawiać przed Wami takowe
przyypadki, które albo dzieło Wasze w niwecz obrócić, albo do nieprzyzwoi-
tego ucisku Obywatelów, staćby się mogły przyczyną; w obrocie iednak przy-
szłym a nieprzewidzianym wszystko to staćby się mogło. Przezorność Prawo-

dawcza powinna, ile tylko być może, przeciwko temu uzbroić się, a do tego dwa osobne upatruję środki. *1wszy*. Iż gdyby z dzisiejszey ofiary, Podatki kiedykolwiek na co innego, a nie na Woysko obrócone być miały, aby Obywatele od płacenia ich terazniejszym Prawem wolni byli. *2gi*. Aby więk-
szy nakład na Dobra Ziemskie nad terazniejszy, nigdy na przyszłych Seymach nie następował, tylko *ex pluralitate* Instrukcyi Poselskich.

Za pierwszą z tych ostrożnością mówi same Prawo od Nas postanowione, nie w innym celu Podatki oznaczając, tylko na Woysko dla wzmocnienia Kraiu. Tym Prawem dopełniliśmy powszechnych Narodu żądań, bo we wszystkich Instrukcyach Poselskich widzieliśmy takie zalecenia, również zostało Naszym obowiązkiem zawarować, aby też Prawo odmienionym nigdy nie było.

Nauczeni dosyć iesteśmy, iak chęć prywatnego zysku, przez naytrudniejsze zapory wciskać się umie; zamknie się droga, jeżeli wszelka chciwość odjęta będzie nadzieia, a to w samym źrodle, z którego zysk zakładaćby sobie mogła. Ustanowienie Prawa: że wtenczas wolni byliby Obywatele od płacenia Podatku, stałoby się niezłamaną przeciwko takiemu złemu tarczą.

Równie jest rzeczą ważną zapewnić Prawem Obywatelów, że z Dóbr Ziemskich Podatków wyższych nie dadzą, tylko wtenczas, gdy sami przez większość Instrukcyi uznają tego potrzebę.

Jak Narod Polski jest Szlachetnym w przyjęciu na siebie potrzebnego ciężaru, zlecenia jednostayne na Seym terazniejszy Posłom dane, nayjaśniej tą okazują prawdę. To czucie tak powszechne, zgodne, czyni honor wolnemu Kraiowi, że umie znać i wchodzić w swoje potrzeby. Ale to, co się teraz stało z chęci dobrowolney, chronić się potrzeba, aby na potym nie dało wstępu do musu i nakładania coraz nowych Podatków.

Nie spodziewam się tutaj zarzutu: że Seym, Seymom następnym władzy przepisywać nie powinien, bo wszystko, co jest Prawem, Seym każdy szanuje, a przecież mocy Prawodawczey nie utracą. Mamy porządek Seymowania przepisany Prawem, podług tego z posłuszeństwem postępujemy, czyliż przeto powaga Seymu jest mniejszą? Nikt mi zaś nie zaprzeczy, że w każdym Rządzie, władza Prawodawcza w pewnych Artykułach może i powinna sama siebie ograniczyć, a w któreyż rzeczy bardziej iey to przystoi, jeżeli nie w takiej, która tak blisko iak Podatek, dotyka każdego Obywatela?

Anglia umiarkowaną Monarchią rządzona, mniema ią być swoją wolnością naywięcej dlatego: że zawisło od Narodu coroczne potwierdzenie Podatków; tey Prerogatywy nigdy nie odstąpi ani utraci, mając nadto oświecenia iak wiele iey na tym zależy.

Uczyńmy ten potrzebny oddział i różnicę Obywatela wolnego, od tego nieszczęśliwego, który pod niewolniczym stęka iarżmę; dajmy uczuć wolne-

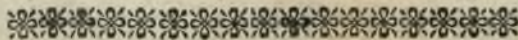
mu, iego zaszczytu s'łodycz, że na niego Podatku nikt nie nałoży bez iego zezwolenia. Nie wyidzie to zapewne z ust niczyich, że kiedy Nam wolno było utworzyć Podatek, za coż mamy w tym ścieśniać władzę przyszłych Seymów? Jle jest chwałą Naszą, żeśmy w'oznaczeniu Podatków wypełnili tylko przepisy Instrukcyi Prowincyów i wołą ich ogólną zamieniliśmy w Prawo, tyle mamy obowiązku tymże samym Prawem ostrzedz, aby w Podatkowaniu napotym od tego nieodstępowano.

W Seymach iedynie okazuje się prawdziwa postać wolney Rzeczypospólity; Rządu, który z kolei teraz reprezentujemy, jest powinnością, aby Obywatelom wszelką w Seymach zaszczeniał ufność. Utracą ją Nayiaśnieysze STANY, więcey powiem, lękać się Seymów będą, aby te nowemi bez ich wiadomości nie ciążyli ich Podatkami, ieżeli tak potrzebnego, iak namieniłem, nie zrobimy warunku.

Stosownie do przełożonych dopiero powodów podaję do Laski Projekt, i upraszam JW. Marszałka, aby tego przeczytanie zalecił zaraz JP. Sekretarzowi.

Projekt następujący był podany i czytany.

„ **G**Dy terazniejsza ofiara z Dóbr Dziedzicznych, za powszechną Narodu wo-
 „ lę w Instrukcyach Urodzonym Posłom danych wyrażoną, na pomno-
 „ żenie szczególnie Woyska stanęła, przeto terazniejszym Prawem nayuroczy-
 „ ściey warujemy, iż gdyby kiedykolwiek cel tey ofiary miał być odmieniony,
 „ iżby Podatki z niey, nie na ssmę zapłatę Woyska obrócone być miały, tedy
 „ Obywatele w Koronie, i W. X. Litewskim, w takim przypadku od płacenia
 „ tychże Podatków, iako pierwszemu zamiarowi swemu nieodpowiadających mo-
 „ cą niniejszego Prawa wolni być mają. Podobnie nayuroczyściey ostrzega-
 „ my, iż na następujących Seymach powiększenie ofiary z Dóbr Dziedzicznych u-
 „ chwalone nie będzie, bez wyraźnych na to od Woiewództw, Ziem, i Powia-
 „ tów w Instrukcyach zaleceń, i tych iedynie Instrukcyi większość, za prawidło
 „ w tey okoliczności następnym Seymom s'łużyć będzie.

XVIII. 2. 483

